

Euroopan unionin
neuvosto

Bryssel, 13. marraskuuta 2023
(OR. en)

15151/23

SOC 743
EMPL 530
EDUC 421
ECOFIN 1143

ILMOITUS

Lähettiläjä:	Puheenjohtajavaltio
Vastaanottaja:	Pysyvien edustajien komitea / Neuvosto
Asia:	Eurooppalainen ohjausjakso 2024: ympäristönäkökohtien sisällyttäminen työehtosopimusneuvotteluihin – Periaatekeskustelu

Valtuuskunnille toimitetaan oheisena puheenjohtajavaltion valmisteluasiakirja asiakohdassa mainitusta aiheesta TSTK-neuvostossa 27. marraskuuta 2023 käytävää periaatekeskustelua varten.

**Eurooppalainen ohjausjakso 2024: ympäristönäkökohtien sisällyttäminen
työehtosopimusneuvotteluihin**

Periaatekeskustelu

OHJEASIAKIRJA KESKUSTELUA VARTEN

**”Ympäristönäkökohtien sisällyttäminen työehtosopimusneuvotteluihin oikeudenmukaisen
vihreän siirtymän varmistamiseksi”**

Vähähiiliseen talouteen siirtyminen, energiatehokkuus, kiertotalous ja yleisemmin ilmastomuutos ovat nyt keskeisiä kysymyksiä Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden poliittisella asialistalla. Tästä ovat osoituksena Euroopan vihreän kehityksen ohjelma ja siihen sisältyvät eri aloitteet – kuten *55-valmiuspaketti* – joilla edistetään ilmastoneutraaliuden saavuttamista vuoteen 2050 mennessä eurooppalaisen ilmastolain mukaisesti, sekä vihreää siirtymää tukevat uudistukset ja investoinnit, muun muassa *REPowerEU*-suunnitelma ja kansalliset elpymis- ja palautumissuunnitelmat *Next Generation EU* -välineen varojen yhteydessä.

Oikeudenmukainen siirtyminen ilmastoneutraaliuteen on aikamme keskeinen haaste, joka vaikuttaa kauaskantoisesti moniin aloihin, myös työllisyys- ja sosiaalialaan. Työllisyyden parantaminen, ihmisarvoiset työolot ja ympäristönsuojelu eivät voi olla keskenään kilpailevia realiteetteja. Päinvastoin ne ovat kytköksissä toisiinsa, täydentävät toisiaan ja muodostavat yhteisen toimintasuunnitelman, joka palvelee yhteiskunnan hyvinvointia sekä yritysten ja työntekijöiden tarpeita. Euroopan vihreän kehityksen ohjelma ja sosiaaliseen unioniin tähtäävä toiminta organisoitava asianmukaisesti, ja niiden on oltava vastavuoroisesti hyödyttäviä kaikilla tasoilla. Myös Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarissa tunnustetaan vihreän siirtymän merkitys ja sen vaikutus sosiaalisiin oikeuksiin ja työllisyyshaasteisiin.

Vihreä siirtymä tuo mukanaan mahdollisuuksia mutta aiheuttaa myös työllisyyteen ja työoloihin liittyviä haasteita, joiden vaikutus kasvaa tulevina vuosina. Kuten muillakin aloilla, EU:n toimielinten, hallitusten sekä monialaisten ja alakohtaisten työmarkkinaosapuolten välisellä sosiaalisella vuoropuhelulla on oltava merkittävä rooli ympäristö- ja energiapolitiikan määrittelyssä ja täytäntöönpanossa; tämä pätee myös yleisemmin kaikkiin vihreään siirtymään liittyviin politiikkatoimiin niiden työllisyyteen ja työoloihin kohdistuvien vaikutusten vuoksi.

Tästä syystä oikeudenmukaisesta siirtymisestä ilmastoneutraaliuteen 16. kesäkuuta 2022 annetussa neuvoston suosituksessa, jolla pyritään tarkastelemaan uudelleen vihreän siirtymän sosioekonomisia vaikutuksia, jäsenvaltioita kehoitettiin hyväksymään ja panemaan täytäntöön toimenpidepaketteja oikeudenmukaisen siirtymän edistämiseksi tiiviissä yhteistyössä työmarkkinaosapuolten kanssa. Kyseisiä toimenpidekokonaisuuksia pidetään ratkaisevina erityisesti kehitettäessä toimia niiden ihmisten, alojen ja alueiden tueksi, joihin vihreä siirtymä vaikuttaa eniten. Tämä pitää paikkansa erityisesti kontekstissa, jossa energiasiirtymään tähtäävät sosiaalipolitiikat ovat useimmissa jäsenvaltioissa edelleen hyvin alkuvaiheessa ja sosiaalinen vuoropuhelu on avainasemassa niiden tehokasta kehittämistä varten.

Kuten todetaan 25. tammikuuta 2023 päivätyssä komission tiedonannossa aiheesta ”Työmarkkinaosapuolten vuoropuhelu vahvemமாகsi Euroopan unionissa: koko potentiaali käyttöön oikeudenmukaisten siirtymien hallinnassa”, työmarkkinaosapuolten mielekäs vuoropuhelu ja tehokkaat työehtosopimusneuvottelut ovat avainasemassa pyrittäessä löytämään yrityksille ja ammattiliitoille yhteisiä tasapuolisia ratkaisuja, joilla edesautetaan oikeudenmukaista siirtymistä vähähiiliseen talouteen ja edistetään vihreää ja sosiaalista Eurooppaa.

Lisäksi jäsenvaltioiden on varmistettava suotuisa toimintaympäristö kahdenväliselle ja kolmikantaiselle työmarkkinaosapuolten vuoropuhelulle, mukaan lukien kaikilla tasoilla käytävät työehtosopimusneuvottelut sekä se, että työmarkkinaosapuolet otetaan järjestelmällisesti, tarkoituksenmukaisella tavalla ja oikea-aikaisesti mukaan työllisyys- ja sosiaalipolitiikan ja tarvittaessa talous- ja muun julkisen politiikan suunnitteluun ja täytäntöönpanoon, myös talouspolitiikan eurooppalaisen ohjausjakson yhteydessä.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea (ETSK) hyväksyi täysistunnossaan 14. kesäkuuta 2023 lausunnon ympäristönäkökohtien sisällyttämisestä työehtosopimusneuvotteluihin (”Green collective bargaining: good practices and future prospects”)¹.

ETSK toteaa lausunnossaan, että yrityksillä ja työntekijöillä on oltava asianmukaiset kanavat osallistua ympäristönsuojelun tukemiseen ja ilmastonmuutoksen torjuntaan. Samalla kun kunnioitetaan kansallisten työmarkkinasuhdejärjestelmien roolia ja työmarkkinaosapuolten riippumattomuutta, ympäristönäkökohtien työehtosopimusneuvotteluihin sisällyttämisen edistäminen on keino kiinnittää huomiota vihreään siirtymään.

¹ <https://www.eesc.europa.eu/en/our-work/opinions-information-reports/opinions/green-collective-bargaining>

ETSK katsoo, että keskustelu ympäristökysymyksistä työehtosopimusneuvotteluissa koskee työmarkkinaosapuolten välillä neuvoteltavissa olevia työehtosopimusten lausekkeitä – kuten edellä mainitun lausunnon liitteenä olevia esimerkkejä – joilla on välitön ja välillinen vaikutus ympäristöön. Nämä lausekkeet voivat koskea muun muassa seuraavia:

- a) yritystoiminnan vaikutus ympäristöön
- b) työntekijöiden suojeleminen ympäristön ja ilmastonmuutoksen vaikutuksilta
- c) vihreän siirtymän vaikutus yrityksen toimintaan työn organisoinnin, ammattiprofiilien muuttumisen ja työntekijöiden osaamisen kannalta
- d) kohtien a, b ja c sisältämien edellytysten täytäntöönpanon sisäinen seuranta.

Lausunnon sisältämiin päätelmiin ja suosituksiin kuuluu se, että ETSK kehottaa unionia ja jäsenvaltioita tukemaan edelleen toimia ja aloitteita, joilla kannustetaan yrityksiä ja työntekijöitä sopeutumaan vihreään siirtymään, ja harkitsemaan muun muassa sellaisten valtuutettujen työntekijöiden roolia, jotka toimivat ympäristösiirtymän edustajina tai yhteyshenkilöinä työpaikan ympäristöön ja ekologiseen siirtymään liittyvissä asioissa.

Vihreää siirtymää ja siitä työelämälle aiheutuvia haasteita on käsitelty eurooppalaisella monialaisella tasolla esimerkiksi Euroopan työmarkkinaosapuolten 30. toukokuuta 2017 antamassa lausunnossa² talouden viherryttämisen tarjoamien mahdollisuuksien hyödyntämisestä työpaikkojen luomiseksi ja 9. joulukuuta 2021 annetuissa suosituksissa³, jotka koskevat kiertotaloutta työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun puitteissa.

Edellä mainituista useista aloitteista huolimatta työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun ja työehtosopimusneuvottelujen roolia oikeudenmukaisen vihreän siirtymän hallinnassa ja varmistamisessa voitaisiin vahvistaa entisestään.

² https://www.buinessurope.eu/sites/buseur/files/media/position_papers/social/2017-05-30_european_social_partners_statement_on_greening_economy_for_jobs_creation.pdf

³ https://resourcecentre.etuc.org/sites/default/files/2021-11/Final%20report%20circular%20ecenomy_Recommendations_v3_0.pdf

Ottaen huomioon edellä tarkoitettussa ETSK:n lausunnossa mainitut sopimukset, jotka ovat voimassa useiden eurooppalaisten toimialojen ja yritysten tasolla, on siirryttävä kohti käytäntöä, jossa ympäristönäkökohdat sisällytetään työehtosopimusneuvotteluihin ja jossa työmarkkinaosapuolilla on eri neuvottelutasoilla merkittävä rooli pyrittäessä tekemään yrityksistä kestävämpiä, selviytymiskykyisempiä ja tuottavampia sekä sitoutuneita ihmisarvoiseen työhön.

Ympäristönäkökohtien sisällyttäminen työehtosopimusneuvotteluihin voisi mahdollisesti pitää sisällään seuraavaa:

- vihreän siirtymän vaikutus työllisyyteen sekä alueelliseen ja sosiaaliseen yhteenkuuluvuuteen;
- vihreiden työpaikkojen luominen;
- eri toiminta-alojen väliset siirtymiset ja tarvittava työntekijöiden pätevöittäminen ja uudelleen koulutus;
- työmatkat kaupungeissa;
- energiatehokkuus tuotantotoiminnassa ja työsuorituksessa;
- työntekijöille tiedottaminen ja heidän kuulemisensa nimittämällä vihreää siirtymää käsitteleviä edustajia tai heidän osallistuessaan erityiskomiteoihin;
- työehtosopimuksia neuvottelevien osapuolten ympäristökoulutus.

Kaikkia näitä kysymyksiä olisi tarkasteltava sukupuolinäkökulma huomioon ottaen.

Lisäksi on syytä pohtia työehtosopimusneuvottelujen roolia oikeudenmukaisten työolojen luomisessa ja työperäisten riskien ehkäisemisessä ilmaston muuttuessa, kuten ääriämpötiloihin tai muihin epäsuotuisiin sääilmiöihin liittyvissä tilanteissa ottaen huomioon niiden merkittävä vaikutus työntekijöiden terveyteen ja turvallisuuteen.

Ympäristönäkökohtien sisällyttäminen työehtosopimusneuvotteluihin voi myös olla sopiva väline työpaikkademokratian lisäämiseksi, ja samalla se voi antaa Euroopan vihreän kehityksen ohjelmalle ja sosiaaliunionille mahdollisuuden täydentää toisiaan, kun otetaan huomioon myös sosiaalisten oikeuksien pilarissa asetetut tavoitteet.

Ministereitä pyydetään tässä yhteydessä pohtimaan seuraavia kysymyksiä:

- Miten työehtosopimusneuvottelut voivat auttaa torjumaan ilmastonmuutosta, lisätä ympäristökestävyyttä ja tukea oikeudenmukaista siirtymistä ilmastoneutraaliuteen? Onko maassanne saatu viime aikoina kokemuksia ympäristönäkökohtien sisällyttämisestä työehtosopimusneuvotteluihin tai kehitetty sitä varten hyviä käytäntöjä?
- Mitä toimenpiteitä unioni, jäsenvaltiot ja työmarkkinaosapuolet voisivat itse toteuttaa edistääkseen ympäristönäkökohtien sisällyttämistä työehtosopimusneuvotteluihin työmarkkinaosapuolten riippumattomuutta kunnioittaen? Millainen rooli eurooppalaisella ohjausjaksolla voisi olla?
